

Waiting for Superman (III): ijver moet lonen

De OSG Hugo de Groot was ooit een zwakke school in Rotterdam-Charlois, maar directeur Eric van 't Zelfde wil haar omturnen tot de beste mavo/havo/vwo-school van Nederland, althans voor kansarme leerlingen die voldoende talent en ambitie hebben.¹ Onlangs zocht hij opnieuw de publiciteit: hij stelt ambitieuze leerlingen financiële beloningen in het vooruitzicht (AD 30/1/2014).² Niet alleen in de vorm van bioscoop- en boekenbonnen, maar ook met een speciale hoofdprijs, namelijk een zesweekse zeiltocht naar de Caraïben.

Mirre Stallen, gedragsonderzoeker aan de Radbouduniversiteit, vindt dat geen goed idee (Trouw 25/2/2014).³ Het is prima om gewenst gedrag te belonen, maar de geboden incentives mogen geen afbreuk doen aan de intrinsieke motivatie van de leerling. Het risico van financiële prikkels is, aldus Stallen, dat leerlingen niet langer waarde toekennen aan inzet, solidariteit en verantwoordelijkheid maar dat ze leerdoelen pas nastrevenswaard vinden als leerprestaties extrinsieke beloningen kunnen opleveren. Laten we eens fantaseren over het verdere verloop van de discussie tussen Eric en Mirre.

Eric: Wat bedoel je met *intrinsieke motivatie*? Wij proberen de leergierigheid van onze scholieren op te wekken en in stand te houden. Maar laten we eerlijk wezen: de meeste leertaken sluiten nauwelijks aan bij de dingen die hun echt bezighouden. Het schoolwerk is veeleer een investering die nodig is om een extrinsieke beloning op te strijken: een voldoende overgangsrapport en uiteindelijk het diploma. Wij voegen daar tussentijdse beloningen aan toe. IJver wordt uitbundig geprezen. Iemand die hoge cijfers haalt, wordt ten voorbeeld gesteld aan z'n klasgenoten.

Mirre: Nou, voor mij valt dit nog allemaal onder de bevordering van de *intrinsieke motivatie*. Voldoende cijfers halen, uitblinken tegenover klasgenoten, zonder doubleren het diploma halen, en de welgemeende lof van de leraren verwerven, dat is allemaal rechtstreeks verbonden met het doel waarvoor je op school zit.

Eric: Dus je hebt uitsluitend bezwaar tegen het financiële karakter van onze incentives? Dan moeten deze nog wel iets worden toegelicht. Die bioscoop- en boekenbonnen *kosten* geld, inderdaad, maar de *waarde* ervan is gelegen in het feit dat het bioscoopbezoek en de aangeschafte boeken kunnen bijdragen aan de buiten-curriculaire, persoonlijke ontwikkeling van de betrokken leerling. En dat geldt eens te meer voor die zeiltocht op een *tall ship*. Dat is een leerzame expeditie gedurende zes schoolweken, met een hoog vormingsgehalte en onder begeleiding van bevoegde docenten.

Mirre: Okay, over dat *tall ship* heb ik dan niks gezegd, maar die bioscoop- en boekenbonnen kunnen ook in plat vertier worden verzilverd en dan vormen ze slechts een aanvulling op hun ouderlijke maandgeld. Dat is volgens mij dan duidelijk een extrinsieke incentive.

Eric: Ja, dat risico neem ik op de koop toe. En ik zou het ook niet erg vinden als ze aan plat vertier gespendeerd worden. Je moet niet vergeten: onze doelgroep komt uit Rotterdamse achterstandswijken. Het is nog maar de vraag of ze zakgeld krijgen van hun ouders. Om goed te presteren op school, moeten ze zich veel onzegggen. Tijdsintensieve baantjes kunnen ze zich niet permitteren. Ik vind het dan verdedigbaar dat we sponsors hebben gezocht (en gevonden) om hardwerkende leerlingen van tijd tot tijd een douceurtje te geven.

Mirre: Hoe ben je eigenlijk op het idee gekomen om financiële incentives in te voeren?

Eric: In de USA is onderzocht of zulke prikkels werken. Gebleken is dat *dollars for grades* (dus beloning van cijfers) niet veel oplevert, maar dat *dollars for good study habits* (beloning van ijverige uitvoering van opgedragen taken) wél effectief is.⁴ En diep in mijn hart geloof ik bovendien dat leerlingen die in een armoedesituatie verkeren, baat zouden hebben bij een soort studieloon, zodat ze hun zak- en kleedgeld niet met baantjes bij elkaar hoeven te scharrelen.

Mirre: Ik begrijp je standpunt, maar ik deel het niet. Ze mogen al blij zijn dat hun ouders kinderbijslag krijgen, dat minderjarigen geen schoolgeld verschuldigd zijn en dat minvermogende ouders kwijtschelding plegen te krijgen van de vrijwillige ouderbijdrage. Maar anderzijds moet ik toegeven: ik ben wel een

¹ <http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/waiting-for-superman> (24/1/2012);

<http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/waiting-for-superman-ii> (1/10/2013)

² <http://www.ad.nl/ad/nl/1038/Rotterdam/article/detail/3586546/2014/01/30/Rotterdamse-school-beloont-leerlingen-met-zeiltrip.dhtml> (30/1/2014)

³ <http://www.trouw.nl/tr/nl/4556/Onderwijs/article/detail/3602747/2014/02/24/Rotterdamse-school-betaalt-scholieren-voor-cijfers-niet-handig.dhtml> (25/2/2014)

⁴ http://www.huffingtonpost.com/halle-tecco/dollars-for-grades-a-feas_b_314765.html (9/10/2010);

http://www.huffingtonpost.com/beth-kobliner/paying-for-grades_b_1975557.html (23/10/2012)

beetje geschrokken van jouw stelling dat de opgedragen leerdoelen en -taken weinig aansluiten bij de persoonlijke leerdoelen en -behoeften en bij de persoonlijke leergierigheid van middelbarescholieren. Dat lijkt me het eerste speerpunt van een beleid gericht op de bevordering van de intrinsieke motivatie. Daarnaast is er natuurlijk nog een tweede speerpunt: differentiatie in leertempo. IJverige leerlingen moeten alle medewerking en steun krijgen om vorderingen te boeken in hun schoolloopbaan, ook al hebben ze in vergelijking met klasgenoten misschien wat meer tijd nodig om de gestelde leerdoelen te bereiken.

Eric: Met deze opmerkingen sla je een mooie brug tussen jouw benadering en die van mij. We kunnen elkaar vinden in de volgende conclusie: IJVER MOET LONEN. Dat is een cruciaal uitgangspunt voor het onderwijsbeleid van een middelbare school.

Wes Holleman
weblog onderwijs 25-2-2014
<http://www.onderwijsethiek.nl>